

Sjónarmið

Valskeiðið 1994-98 – og tað komandi

Seinasta valskeiðið:

Nú valið er avgreitt og eitt nýtt valskeið er í hond, er kanska hent at gera upp, hvussu gekst og hvørji útlitini eru.

Politiskt hevur seinasta valskeið verið ikki sørt orkymlandi. Allir flokkar hava undirskrivað samgonguskjal og allir undantikið tjóðveldisflokkurin hava sitið í samgongu ella verið stuðul hjá samgongu.

Ein landsstýrismaður er frákoyrdur vegna vánaligt arbeiðslag, sjálfur lögmaður yvirleiddi akkurát eitt formansval í egna flokki sínum.

Kommunalpolitiskt hevur seinasta valskeið ikki verið minni orkymlandi enn landspolitiskt. Kommunusamanleggingarhugsanin hevur orkymlað summi og fingið summi til at taka støðu í bráskundi av ótta fyri at detta í eina kommunu við ovurstóri skuld.

Ofra verður tikið til, at tað var eitt trotabúgv, seinasta samgonga tók við. Eins ofta verður víst á, at politikurinn tve seinastu 4 árin hevur broytt hesa mynd.

Mær vitandi er trotabúgv við á leið tað sama í dag sum fyri 4 árum síðani. Mær vitandi hevur broytingin í arbeiðslag og lønarútgjaldingum ikki verið forklárað við politiskum tiltøkum, men við bótum fiskaprísnum og øktum fiskiskapi.

Kappingarlønd er so ikki bót við teirri fylgju, at neyðugt hevur verið at forða altjóða kapping um fiskin, sum verður fiskaður undir Føroyum.

Seinasta valskeið er eyðkent við tapum. Heldur enn at økja um flutningsmøguleikarnar til útheimin, so kvettu vit bara á stokkinum. Heldur enn at menna Føroya Fiskasølu, so kvettu vit veruliga virði hennara bæði í organisatión og við Chaldur í Grimsby, sum vit lótu av hondum í ómegd.

Heldur enn at loyva eini friari menning í fiskiðnaðinum á landi, hava vit bjargað Føroya Fiskavirking í einum líki, sum fá í landinum eru góð við.

Og tá vit hugsa um tann pelagiska fiskin, so er tað hugstoytt at síggja, hvussu arbeiðsumstøðurnar eru hjá

teimum, sum skulu menna hesa vinnu.

A vinnuliga økinum hevur seinasta valskeið verið ein oyðmarkargongd uttan verulig framtøk, sum eru politiskt treytað.

I hesi oyðmarkargongd hava vit niðurslitið samferðslukervið, kapitalapparatið annars og menniskjaliga tilfeingið.

A samferðsluøkinum hugsi eg serliga um innlendis ferðasambandið, sum neyvan hevur verið verri fyri síðani fyrst í 70-unum, havandi ihuga tørv og dygd. Eg hugsi sjálfandi eisini um sambandið við okkara næstu grannalond, serliga Bretland.

Við kapitalapparatið annars hugsi eg serliga um fiskiflotan og fiskiðnaðin á landi.

Við niðurslitna menniskjatilfeingið hugsi eg serliga um alla ta orku og allan tann privata pening, sum privatir borgarar brúka í einum vinnuligum kyksendi, har tey ikki sleppa úr stað, men heldur søkja djúpari og djúpari at enda missa mótið.

Eg hugsi eisini um gongdina, har vit meir og meir fáa eitt «øll móti øllum» samfelag. Fólksins vilji til at flyta seg á talvinum er misnýttur. Fólksins vilji til at brúka av sínum reservum er misnýttur. Fólki er misleidd. Tað, sum ver ein móguleiki (sí eisini grein hjá Kjartani Hoydali herfyri) er vorðið «enn ein sannroynd, at onki ber til».

Stýrisvølin?

Men tað, sum er nevnt omanfyri, er hóast alt smátt at rokna móti tí «gasia», sum er hent hesi seinastu 4 árin.

Seinasta samgonga tók við einum samfelag, sum bar til at stýra og hon letur frá sær eitt samfelag, sum illa letur seg stýra. Lat okkum nevna nøkur dømi:

Líta vit at fiskivinnuni, so hevur tað verið ein politiskur málsetningur í fleiri ár, at vit skulu flyta út meirviðgjørðan fisk.

Vit skulu langt aftur í fiskivinnusøgu okkara fyri at finna stórra nógð av óviðgjørðum fiski til útflutnings.

Tað hevur verið ein málsetningur at fáa til haldar virksemi, sum stendst av síldini, sum er við at koma fyri seg

aftur. Eg skal ikki siga, at onki er komið burturúr, men tey, sum fíki-liga skulu menna hesa vinnu, hava ómetaliga trupul – fyri ikki at siga ómøgulig – kor at arbeiða undir.

Tað hevur verið ein málsetningur at minka um veiðitrýstið á Føroyagrunnum.

Hóast stór politisk orka er lögð í hesa mál, so standa vit á leið á sama stað, sum Hilmar Kass á sinni við Kassa-skipanini. Tibetur vóru tingmenn so mikið at sær kommir, at teir ikki avtøku hesa skipan.

Tað hevur verið ein málsetningur, at fiskivinnan á landi – sølulið og framleiðslulið – skuldu vera í ferri og størri eindum. Hóast nógur peningur er avsettur til endamálið, so hava eindirnar helst ikki verið fleiri í fiskivinnusøgu okkara.

Tað hevur verið ein málsetningur at minka tann almenna sektorin og effektivisera hann.

Tey 5-6000 fólkin, sum arbeiða beinleiðis í tí almenna sektorinum og tey nógvu, sum beinleiðis eru tengd at tí almenna virkseminum, hava helst ongantið undir heimastýrinum verið minni effektiv – havandi teir teknisku móguleikarnar í huga.

I omanfyrinevndu dømunum havi eg ikki tikið dagar ímillum, um eg sjálfur eri samdur ella ósamdur um málsetningarnar. Tað er ikki spurningurin í hesum føri. Spurningurin er, um samfelagið letur seg stýra ella ikki letur seg stýra. Og tað sær ikki gott út.

Tí er tað kanska beinrakið, tá onkur hevur tikið til «Bananrepublikkina», sum júst er eyðkent við, at óvitan ræður og at lítið og onki samband er millum politiskt ynski og amboð til at útinna hesi ynski í verki.

Komandi valskeið?

Samgonguskjalið, sum setir setningin fyri komandi valskeið, er nú loyst úr lagði. Tað skal byggja á herðarnar á farna valskeið og annars á førleikan í fólkinum.

Onkur brúkar nógva orku til at visa, at tað ikki er tekniskt (íroknað búskaparlígt) móguligt hjá Føroyum at gerast ein sjálfstøðug tjóð uttan peningaligt ískoyti

frá øðrum landi.

I bókini «Dansk U-landshjælp», 1997, viðger Martin Paldam hjálp til menningarland og tann týðning, sum tað fær fyri vælferðina. Hetta verður gjørt í einum høpi, sum tey nevna «udviklings-økonomi», sum roynir at lýsa, hvat ger, at summi lond vaksa um sína vælferð og onnur minka um vælferðina.

I hesi bók greiðir Paldam frá, hvussu hjálp frá einum landi til annað avskepar búskapin í tí landinum, sum fær.

Hóast ongin beinleiðis frágreiðing er funnin enn, so benda allar viðgerðir av sliikum stuðli á, at vøksturin í mót-tøkulandinum minkar munandi við vaksandi hjálp.

Hann gevur tvey bók uppá frágreiðingar: onnur er Hollendsk sjúka, sum hann hevur lýst væl í fyrilestrum og í útvarpinum her á klettunum. Hitt boðið er «lat standa til» effektin.

Tekniskt eri eg sjálfur ikki í iva um, at tað ber til at reka einar sjálfstøðugar Føroyar. Men so krevst áræði og vilji til at stýra. Lesi eg Paldam rætt, so tykjast royndirnar at visa, at tað er fá fólk, sum ikki hava fyri neyðini at stýra, men sum tó gera tað.

Dømini frá farna valskeiði vísa greitt, hvat hugsað verður um í so máta.

Soleiðis sum eg síggi tað, so er helst pura óneyðugt at óttast fyri teirri teknisku og búskaparlígu síðuni í størri sjálvræði – slíkir spurningar verða helst greiddar at handfara.

Spurningurin, um vit vilja samrøki ella tjóðveldi, er so ein annar og hesi grein óviðkomandi.

Ein annar spurningur, sum hevur verið frammi, er spurningurin um «realitetssansin». Her má eg siga, at tala frá annars góðum fólki orkymla meg ikki sørt. Hvønn realitetssans hevði Nelson Mandela? Arafat? Ben Gurion? Martin Luther King?

Ella hvønn realitetssans høvdu føroyingar fyrst í øldini, tá kann- ingar fóru fram viðvík- andi veganeti, havnum, el og telefon? Hvønn realitetssans høvdu føroyingar í málstriðnum?

Hvønn realitetssans høvdu tey, sum ætlaðu

sær at ferðast til mánan? Vit kundu hildið fram.

Politiskir setningar hava ikki realitetssans í tekniskari merking. Tað eru politisk mál fyri framman. Veruleikin verður til í útiningini. Í flestu førum eru tað heilt onnur fólk, sum standa fyri tí partinum.

Tað er eisini ómetaliga góðtrúgvíð at rokna við, at Føroyar gerast sjálfstøðugar uttan eitt strið onkursvegna.

Sjálvsagt rokna vit ikki við vápnastriði, men t.d. tók málstriðið seg av álvara upp um miðjuna av farna øld og endabresturin mundi vera í Hoydølum fyrra part av 70-unum, tá try fólk máttu ofra students-prógvið í hesum striði. Stórt hundræð ár!

Tað verða altíð tey, sum mótað farna fram-burði. Tað verða tey, sum vilja gjalda prisin. Og millum hesi verður

fjöldin. Er fjöldin um-bodað av »hentum idi-otum«, so fáa vit ongan framburð og er fjöldin umbodað av skilafólki, so er framburður í eyg-sjón.

Eg vil tí ynskja An-finni Kallsberg og poli-iska myndugleikanum annars, góðan byrd og gott arbeiðslag tey næstu árin til at halda fast í eini kós, sum vit onnur í verki kunnu vera við til at undirbyggja.

Tekniskt eri eg sjálfur ikki í iva um, at tað er bygnaðurin í tí almenna sektorinum, sum eigur at standa ovast á breidd- anum, tá vit hugsa um, hvussu vit tekniskt skulu megna at taka figgar- luga ábyrgd, sum byggir á eitt moderna vinnulív. Onki nýtt í tí!

Signar P. Heinesen

Frá Stokkastovuni

TILBOÐ!

Gratineradar kotelettir

v/ eplum og sós	fyri kr. 80,-
Búffur v/ eplum og sós	fyri kr. 70,-
Høsnarungi og chips	fyri kr. 50,-
Pizza	frá kr. 45,-
Kaffi og køkur	fyri kr. 25,-

Umframta hatta hava vit
a la carte matseðilin

Fríggjakvøldið og
leygarkvøldið spælir
Trio Njals Sigurjónssonar